

میر ابو القاسم فذرکی

مختب جوک باہشت

تصحیح، تحقیق و ترجمہ

دکتر سید فتح اللہ مجتہائی

یوگا و اسیس تها رامایانا، فارسی برگزیده
منتخب جوگ باسشت / میر ابوالقاسم فندرسکی؛ تصحیح و تحقیق و ترجمه از
فتح الله مجتبائی. — تهران: مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، ۱۳۸۵.
۱۳۶ + ۱۷۰ ص.

ISBN 964-8036-24-1

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیفا.
ص.ع. لاتینی شده:
Muntakhab-i Jug-basasht
فارسی - انگلیسی.
کتابنامه به صورت زیرنویس.
نماید.

۱. زندگی مذهبی - هندوئیسم - متون قدیمی تا ۱۸۰۰ م. ۲. هندوئیسم
- عقاید - متون قدیمی تا ۱۸۰۰ م. ۳. ودانتا - متون قدیمی تا ۱۸۰۰ م.
۴. عرفان هندی - متون قدیمی تا ۱۸۰۰ م. ۵. فلسفه هندی - متون قدیمی تا
۱۸۰۰ م. الف. میر فندرسکی، ابوالقاسم بن میرزا بزرگ، - ۱۰۵۰ ق. ب.
مجتبائی، فتح الله، ۱۳۰۶ - مترجم. ج. مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه
ایران. د. عنوان.

۲۹۴/۵۴۴

BL ۱۲۳۷/۳۲/۹ ی ۹۰۴۲۱۷

۱۳۸۵

م ۸۵-۷۵۰۹

کتابخانه ملی ایران

منتخب جوگ باسشت

نوشته میر ابوالقاسم فندرسکی

تصحیح و تحقیق و ترجمه دکتر سید فتح الله مجتبائی

چاپ اول: ۱۳۸۵

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

چاپ: چاپ و نشر علمی فرهنگی کتیبه

حق چاپ و نشر محفوظ است.

آدرس: تهران، خیابان نوفل لوشاتو، کوچه شهید آراکلیان

تلفن: ۶۶۴۰۵۴۴۵؛ فاکس: ۶۶۹۵۳۳۴۲

شابک: ۹۶۴-۸۰۳۶-۲۴-۱ ISBN: 964-8036-24-1

پیشگفتار

در تابستان سال ۱۳۴۷ به تهران آمده بودم و برای یافتن نسخه‌ای از کتاب جوک باسشت، ترجمه نظام‌الدین بانی‌پتی، که حواشی میرفندرسکی را دربر داشته باشد در کتابخانه‌ها جستجو می‌کردم. در همین احوال به وجود نسخه‌ای از رساله‌ای به عنوان منتخب جوک باسشت اطلاع یافتم که در مجموعه‌ای از رسائل فلسفی و عرفانی درج شده و از آثار میر ابوالقاسم فندرسکی بشمار آمده است. در همان روزها نسخه را یافتم و با مساعدت جناب دکتر تقی تفضلی، رئیس کتابخانه، عکسی از آن گرفته شد. چندی بعد معلوم شد که دوست ما، شادروان احمد افشار شیرازی نیز نسخه‌ای از همین رساله و به نام میر ابوالقاسم فندرسکی در کتابخانه خود دارد، و او نیز با کمال لطف نسخه خود را به امانت به من سپرد تا از آن هم عکسی برای خود بگیرم، و بعد از مطالعه هردو نسخه، دریافتم که این رساله تماماً مشتمل است بر قطعاتی از ترجمه جوک باسشت نظام‌الدین، که از بابهای مختلف انتخاب شده، و در پایان هر قطعه، برحسب مضمون و موضوع یک یا چند بیت شعر فارسی از سروده‌های شاعران عارف پارسی‌زبان نقل شده است.

پس از بازگشت به آمریکا، روزی با استادم شادروان پروفیسور ویلفرد کنتول اسمیت (W. C. Smith)، استاد و رئیس «مرکز تحقیق در ادیان جهان»، دانشگاه هاروارد، که در تاریخ دوران اسلامی هند صاحب نظر بود و به روابط دینی و فرهنگی مسلمانان و هندوان دلبستگی خاص داشت، درباره این رساله گفتگو کردم، و عکس

نسخه کتابخانه مجلس را برای مطالعه و اظهار نظر به او دادم. چند روز بعد که مرا دید گفت که رساله را چند بار خوانده و آن را از لحاظ تاریخ تحقیقات دینی و مطالعات تطبیقی در مکاتب عرفانی بسیار مهم و شایسته توجه یافته است. وی همیشه می گفت که مسلمانان ایران را — از ابوریحان بیرونی و عبدالکریم شهرستانی، تا ابوالفضل علامی و فیضی و دارا شکوه که همگی از پروردگان فرهنگ ایرانی بودند — باید بنیانگذاران مطالعات تطبیقی ادیان و پیشگامان گفتگوی میان ملتها دانست، و اکنون می دید که شخصیت بزرگ دیگری نیز بوده است که باید به این گروه افزوده شود.

من در همان ایام به پیشنهاد استاد، تصحیح متن و ترجمه رساله را آغاز کردم، و برای فهم بهتر مطالب و پی بردن به چگونگی ترجمه نظام الدین، به مقابله قطعات منتخب با جوگ باسشت فارسی و لگهو یوگه واسیشته (*Laghu-yoga-vāsiṣṭha*)، که اصل آنست پرداختم و جایگاه قطعات را در منظومه سنسکریت تعیین، و صورت اصلی اعلام و اصطلاحات هندویی را که در ترجمه فارسی به اشکال و تلفظهای محلی وارد شده است معلوم کردم. تصحیح متن رساله و ترجمه آن در تابستان ۱۳۴۸ به پایان رسید، و در سالهایی که در هند به کارهای فرهنگی و تحقیق در ادیان و فلسفه های هندویی اشتغال داشتم (۱۳۵۲ - ۱۳۵۶) مجالی به دست آمد تا در بخشهای فارسی و انگلیسی کتاب تجدید نظر کنم، و با افزودن گفتاری درباره اهمیت این گونه آثار از لحاظ تفاهم دینی و فرهنگی ملتها، و پیرامون جنبه های مختلف این رساله و مطالب و موضوعات اصل هندویی آن، متن و ترجمه را برای طبع و نشر آماده نمایم، و در اواخر سال ۱۳۵۶ با یکی از ناشران هندی نیز برای این منظور قراری گذارده شد، لیکن چون طبع کتاب فارسی در شبه قاره چندان آسان نیست و نیاز به بازخوانیهای مکرر دارد، و نیز چون ناگزیر به ترک آن سرزمین و بازگشت به ایران بودم، تحقق این مقصود در آنجا ممکن نبود، و کتاب به همین صورت تا چند سال پیش در محاق فراموشی مانده بود، تا سرانجام به پیشنهاد استاد ارجمند جناب دکتر محقق داماد مقرر شد که این کتاب به مناسبت مراسم بزرگداشت میرداماد و میرفندرسکی و در شمار انتشارات مربوط بدان طبع و نشر شود. ولی بروز برخی عوارض جسمانی و پیش آمدهای نامنتظر دیگر مرا از پرداختن به این مهم در آن هنگام باز داشت.

اکنون که به عنایت دوست دانشورم، جناب دکتر غلامرضا اعوانی این رساله جزو انتشارات مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران به طبع می‌رسد، بر خود واجب می‌دانم که از الطاف این دو عزیز ارجمند، جناب دکتر محقق داماد و استاد دکتر اعوانی سپاسگزاری کنم. و نیز از سرکار خانم دکتر شهین اعوانی، و دوست دانشمند جناب دکتر سید محمود یوسف ثانی، که در جریان طبع این کتاب از هیچ‌گونه مساعدت دریغ نفرمودند، و همچنین از سرکار خانم سکینه رسولی که کار دشوار بازخوانی و تصحیح نمونه‌های چاپی هردو بخش فارسی و انگلیسی کتاب و تنظیم فهرستها را برعهده گرفتند، و از جناب استاد بیوک رضائی مدیر چاپخانه علمی و فرهنگی که در انتخاب حروف و حفظ تناسب آنها و سایر کارهای مربوط به چاپ نهایت دقت و مراقبت را مبذول داشتند صمیمانه قدرشناسی و تشکر می‌نمایم.

فتح‌الله مجتبائی

تهران - اسفندماه ۱۳۸۴